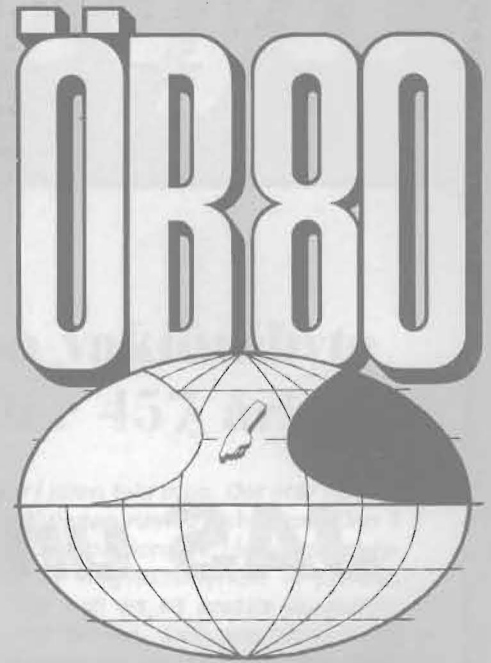

FLYGVAPNET i

☆☆☆ Den 25 juni lämnade överbefälhavaren sin perspektivplan del 2, ÖB 80, till regeringen. Planen som är ÖB:s syn på hur försvarsmakten bör avvägas och utvecklas under tio-årsperioden 1982–92 uppmärksammades bl a i dagspressen med rubriker som: *Regementsdöd på 1980-talet?* och *"1982 ödesår för vårt försvar"*. ☆ ☆ Efter som 'ÖB 80' är ett väsentligt beslutsunderlag inför försvarsbeslutet våren 1982, är det angeläget att för FLYGvapenNYTT:s läsekrets sammanfatta några av de viktigaste delarna av planen med tyngdpunkt till de frågor som rör flygvapnet. ☆ ☆ Artikelförfattare: Överstelöjtnant LARS WINBERG. ☆ ☆ ☆

Konsekvenser fram till 1992 för:	Handlingsväg 1	Handlingsväg 2	Handlingsväg 3
Fredsorganisationen	6 förband läggs ned, 3 800 anställda bort.	11 förband läggs ned, 5 400 anställda bort	25 förband läggs ned, 10 000 anställda bort.
Värnplikten	Som nu.	I stort sett oförändrad.	25 proc kan ej utbildas. Kategoriklyvning.
Krigsorganisationen	Bättre kvalitet på krigsförbanden. Start för utveckling av JAS-planet, tung kustrobot, lätta stridsfordon, nya ubåtar. Beväpnade helikoptrar, robotbåtar, ubåtar och lätt pansarvärnsrobot samt två divisioner Vigen skaffas.	Betydelsefull materiel skaffas i mindre omfattning än i alt. 1. Ingen tung kustrobot.	Inget JAS-plan, inget svenskt stridsfordon. En stor del viktig materiel måste köpas från utlandet. Arméns fältförband, torpedbåtsdivisionerna och flygdivisionerna minskas.
Försvarsindustrin	Kapaciteten behålls.	I stort sett oförändrad.	Svensk utvecklade flygindustri läggs ned.
Säkerhetspolitiken	Goda förutsättningar att motstå hot och hålla oss utanför konflikter.	Försvaret kan svara endast mot de mest angelägna kraven.	Trovärdigheten i vår vilja att försvara neutralitetspolitiken kan bli ifrågasatt och leda till ändringar i det säkerhetspolitiska systemet i Norden.
Operativa konsekvenser	Möjligheterna att genomföra ett överraskande anfall mot oss blir små.	Mobilisering kan komma att fördröjas. Svårt försvara oss vid samtidigt anfall i norr och söder.	Resurserna kan bara samlas till vissa delar av landet. Risk för att förbindelserna med övre Norrland bryts vid en gränsinvasion i norr.

Tabell 1

Perspektivplaneringen inför kommande försvarsbeslut påbörjades redan några månader efter 1977 års försvarsbeslut. Med nya regeringsanvisningar som grund inleddes hösten 1977 perspektivplaneringens fas 1. I studiearbetet behandlades nya idéer vad gäller enskilda förband och vapensystem (bl a flygsystem JAS) samt olika principer för deras användning. De olika strukturerna värderades sedan mot en framtida miljö kring sekelskiftet i enlighet med de säkerhetspolitiska förutsättningar som regeringen anvisat.

ÖB:s perspektivplan del 1, "Försvarsmakten i den svenska säkerhetspolitiken", lämnades till regeringen i februari 1979. Innehållet sammanfattades bl a i FLYGvapenNYTT nr 1/79, sid 10–16.

Under perspektivplaneringens fas 2, som påbörjades i juni 1979, har syftet främst varit att med dagens försvarsmakt som grund och med hjälp av erfarenheterna från fas 1 redovisa hur försvaret bör utvecklas och avvägas på olika ekonomiska nivåer under tio-årsperioden 1982–92.

● ● Som grund för detta studiearbete lämnade regeringen i juni 1979, efter att ha granskat ÖB:s perspektivplan del 1, anvisningar för fas 2. Den kanske viktigaste styrningen som dessa anvisningar innehöll var att

Luftförsvaret prioriteras Transportflyget utökas Bassystemet byggs ut Stril-systemet förfinas

... *MEN inte utan rationaliseringar!*

ökad vikt ska läggas vid *överraskande angrepp* med hänsyn till den militärtekniska och säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden.

Inför arbetet med perspektivplan del 2 anvisade regeringen ett ekonomiskt studieintervall mellan 13 och 14,6 miljarder kronor årligen för perioden 1982–87. Försvarets anslag under 1980/81 är 13,6 miljarder – varav flygvapnets är 4,7 miljarder.

Överbefälhavaren presenterar i sin perspektivplan tre handlingsvägar.

Handlingsväg 1 innebär att den pågående reduceringen av försvarsmakten kan hejdas, samtidigt som kvaliteten kan anpassas till utvecklingen i omvärlden. Handlingsvägen för hela försvarsmakten fordrar 14,9 miljarder kronor årligen under perioden 1982–87. För flygvapnet gäller 5,2 miljarder. ÖB föreslår att denna handlingsväg läggs till grund för 1982 års försvarsbeslut.

Handlingsvägen 2, som ligger under regeringens högsta nivå, fordrar 14,3 miljarder kronor årligen 1982–87. Flygvapnet behöver därav 4,8 miljarder. Handlingsvägen representerar en omslagspunkt på så sätt att den är den lägsta nivå där det blir möjligt

Tabell 2

Konsekvenser fram till 1992	Handlingsväg 1	Handlingsväg 2	Handlingsväg 3
Fredsorganisationen	Samlokalisering av 2 skolförband. Minskning med 1 175 anställda.	→ 2 förband läggs ned Minskning med 1 650 anställda	→ → Rationalisering av ett förband. Minskning med 1 675 anställda
Krigsorganisationen	JAS utveckling möjlig i Sverige. 10 div JA 37 3 div J 35F bibehålls. Bassystemet byggs ut Radarstationer anskaffas. Flygburet radarspaning anskaffas.	→ 8 div JA 37 → → → →	Begränsad ersättning av Viggen. Utländskt fpl. 8 div JA 37. → → → →

att behålla nuvarande värnpliktsuttag och fullfölja en utveckling av flygssystemet JAS inom landet. Detta kräver dock bl a en *hårdhänt begränsning* av försvarsmaktens fredsorganisation.

I **handlingsväg 3** – med 13 miljarder kronor årligen 1982–87 till hela försvarsmakten och därav 4,3 miljarder till flygvapnet – redovisar ÖB att *stora ingrepp* måste göras i försvarets organisation och att den framtida utvecklingen äventyras. Så t ex kan flygsystem inte utvecklas eller anskaffas inom landet. Kategoriklyvning måste införas, vilket innebär att ca 10 000 värnpliktiga undantas från utbildning

varje år. En *ytterligare säkerhetspolitisk risktagning* blir följden.

● ● ÖB belyser också konsekvenserna av att på nivån 13 miljarder kronor bibehålla hittillsvarande värnpliktsuttag resp att bibehålla möjligheten att inom landet utveckla flygsystem. Dessa exempel ger sådana påtagliga obalanser och ogynnsamma operativa effekter att de enligt ÖB *inte* kan föreslås. Förslaget på den låga nivån innebär därmed att ingrepp och förändringar måste göras i alla försvarsgrenar.

Konsekvenserna i stort för försvars-

makten i sin helhet fram till 1992 i de olika handlingsvägarna sammanfattas i **tabell 1**. Konsekvenserna i stort för enbart flygvapnet redovisas i **tabell 2**.

Den tekniska utvecklingen av flygstridskrafterna, såväl inom NATO som WP, går mot en ökad förmåga till *flygbekämpning på stora avstånd*. Detta innebär att en angripare får ökade möjligheter att välja tid och plats för ett anfall på stor bredd och mot de inre delarna av vårt land med flygstridskrafter och luftlandsättningsförband. Den säkerhetspolitiska trenden i vår omvärld, som den bl a beskrivits i regeringens anvisningar för perspektivplaneringen och i 1978 års försvarskommittés betänkande i juni 1979, pekar också på vikten av att denna utveckling av hotbilden ges ökad uppmärksamhet.

Vi måste därför ha förband som kan sättas in i strid utan omfattande förberedelser för att säkra vår mobilisering och kraftsamling. En viktig fråga blir då också hur vårt beredskapssystem ska utvecklas.

I 'ÖB 80' betonas därför att *luftförsvarets* framtida utformning kommer att bli särskilt betydelsefull. ÖB konstaterar, att flygstridskrafterna måste ha förmåga att bekämpa en angripares tilltransporter genom luften, över havet och över landgränsen under alla väderförhållanden och i kraftigt *telestörd* miljö. Luftförsvaret ska kraftsamlat kunna möta en angripares flygstridskrafter och robotar över hela landet. *Jaktflyget* måste även i fortsättningen vara huvudkomponenten i luftförsvaret.

● ● Överbefälhavaren framhåller dock att nedgången i antalet jaktdivisioner är allvarlig. Därför ska strävan vara att *om möjligt öka* antalet divisioner JA 37 "JaktViggen" och att *bibehålla* ett antal divisioner J 35F "Draken" så länge detta med hänsyn till andra krav är stridsekonomiskt lönsamt.

I handlingsväg 1 anskaffas totalt tio (10) divisioner JA 37. Handlingsvägarna 2 och 3 innehåller vardera åtta (8) divisioner JA 37. Vid ett tillskott av medel till handlingsväg 2 motsvarande regeringens högsta studienivå blir det möjligt att anskaffa nio (9) divisioner. I samtliga handlingsvägar inriktas planeringen mot att behålla tre (3) divisioner J 35F en bit in på 1990-talet.

Vaierande med det ekonomiska ut-

rymmet ökas Viggen-systemets effekt genom kompletterande anskaffning av moderna vapen till Jakt- och Attack-Viggen. Sjömålsrobotar med lång räckvidd och vapen för kommunikationsbekämpning är aktuella objekt.

● ● Vårt **flygspaningssystem**, S 37 (Havsövervaknings- och FotospaningsViggen/SF + SF 37), har viktiga uppgifter såväl i fred, vid neutralitet som i krig. Dess uppgifter och utformning i stort ska bibehållas under 1980-talet och början av 90-talet.

För ersättning av Viggen-systemet har i handlingsvägarna 1 och 2 medel avdelats för att möjliggöra en inom Sverige sammanhållen utveckling och produktion av flygsystem JAS, med den operativa målsättning i stort som angavs i ÖB:s perspektivplan del 1. JAS är nu föremål för systemplanering inom flygstaben. En orientering om denna planeras i FLYGvapenNYTT nr 4/80.

I handlingsväg 3 blir det däremot inte möjligt att utveckla flygsystem inom landet. Ersättning av Viggen-systemet måste därför genomföras genom utländsk anskaffning i mitten och slutet av 1990-talet. Det är då viktigt att komma ihåg, att handlingsvägens låga

ekonomiska nivå innebär att ersättning endast kan ske i begränsad omfattning. Detta innebär att flygvapnets krigsorganisation på sikt *kraftigt* kommer att minska.

● ● **Transportflyg** kommer att få ökad betydelse i morgondagens försvar. Detta beror på att den operativa och säkerhetspolitiska inriktningen (att lägga större vikt vid försvarets förmåga att möta överraskande angrepp) ställer höga krav på vår beredskap. För snabba förstärkningar av utsatta landsändar, främst övre Norrland, görs därför en satsning på ökad flygtransportkapacitet. Utöver de sex TP 84 ('Hercules') som kommer att finnas 1982 föreslår ÖB ytterligare anskaffning även i handlingsväg 3. Medel för 14, 12 och 8 TP 84 har avdelats i resp handlingsväg 1, 2 och 3.

En bärande idé vid utarbetandet av flygvapnets handlingsvägar har varit att på bästa möjliga sätt utnyttja vårt kvalificerade arv i form av modern materiel och välutbildad personal. Exempel på detta är tidi-

Foto: Ake Andersson

'Draken' blir 30 år

Jaktflygets numerära nedgång bedöms allvarlig. Ett motverkande sätt är bl a att gångtidsförlänga 3 divisioner J 35F2.

14-20 'Hercules'

Kraven på ökad beredskap medför också bättre transportkapacitet. Sverige är avlångt och behöver snabbbrörligt understöd. 8-14 nya TP 84:or inplaneras.

Foto: Jahn Charleville

gare nämnda planerade förbättringar av Viggen-systemets beväpning och bibehållandet av ett antal divisioner 'Draken'. Men även den fortsatta utvecklingen av bas- och stridsledningssystemen är led i stråvan att få största möjliga effekt vid varje tidpunkt ur det väl fungerande arvet.

● ● **Bassystemet** byggs ut för att säkerställa Viggen-systemets effekt under 1980-talet och för att skapa goda förutsättningar för framtida flygsystems möjligheter att verka. Även i handlingsväg 3 genomförs en relativt omfattande utbyggnad för att skapa bästa möjliga avvägning mellan flygvapnets system. Utbyggnaden i övre Norrland prioriteras.

Genom utbyggnad av fler banor, anskaffning och utbildning av enheter för banreparationer och ammunitionsröjning ska bassystemets uthållighet efter hand öka. Även basförbandens rörlighet ska förbättras. Detta är nödvändigt för att minska sårbarheten hos såväl personal som materiel samt för att kunna verka över stora ytor. Den under 1970-talet genomförda basstudien ska ligga till grund för den fortsatta utvecklingen av bassystemet.

Flygburet stril-radarsystem blir allt mer pockande även för svensk räkning. Snabbare förvarning och säkrare stridsledningsinformationer krävs. Markradarstationerna blir allt känsligare för bekämpning. Tänkbart för framtiden blir antingen rena special-fpl eller speciella flygburna kapslar. Även RPV-alternativ studeras.

● ● Utbyggnaden av **stridsledningssystemet** fullföljs genom anskaffning av höghöjds- och låghöjdsstationerna PS 860 och PS 870. Men den tekniska utvecklingen medför ett ökande hot även mot stril-systemet. Utöver gällande planer måste därför en ökad utbyggnad göras varierande med det ekonomiska utrymmet. Medel

har avdelats i alla handlingsvägar för ett flygburet stril-radarsystem. I handlingsväg 1 blir det möjligt att anskaffa ett system motsvarande det amerikanska "Hawkeye". I de övriga handlingsvägarna måste ambitionen hållas något lägre och inriktas mot anskaffning av ett antal i kapslar monterade strilradarstationer. Dessa kapslar kan

Flygspaningen oundbärlig informationskälla för vår beredskap

Vikten av ett väl fungerande flygspanningssystem har åter bevisats och be-sannats. SpaningsViggens bilder av nya sovjetiska robotjagaren 'Sovremennyj' ('Bal-Com 2'), som avses bli operativ i Östersjö-området, är bi a ett klart bevis härtör.

Foto: Ingemar Thuresson

Photo: Swedish Air Force

tänkas bäras av flygplan som är på väg att lämna krigsorganisationen. I början av 1990-talet kan alltså 'Attack-Viggen' tänkas vara en aktuell plattform.

I samtliga handlingsvägar ges den optiska luftbevakningen ökad förmåga att verka under mörker. – Vidare har kravet på att kunna verka i kraftigt te-lestörd miljö inneburit att det är nödvändigt att öka flygvapnets resurser för telekrigföring av skilda typer i samtliga handlingsvägar.

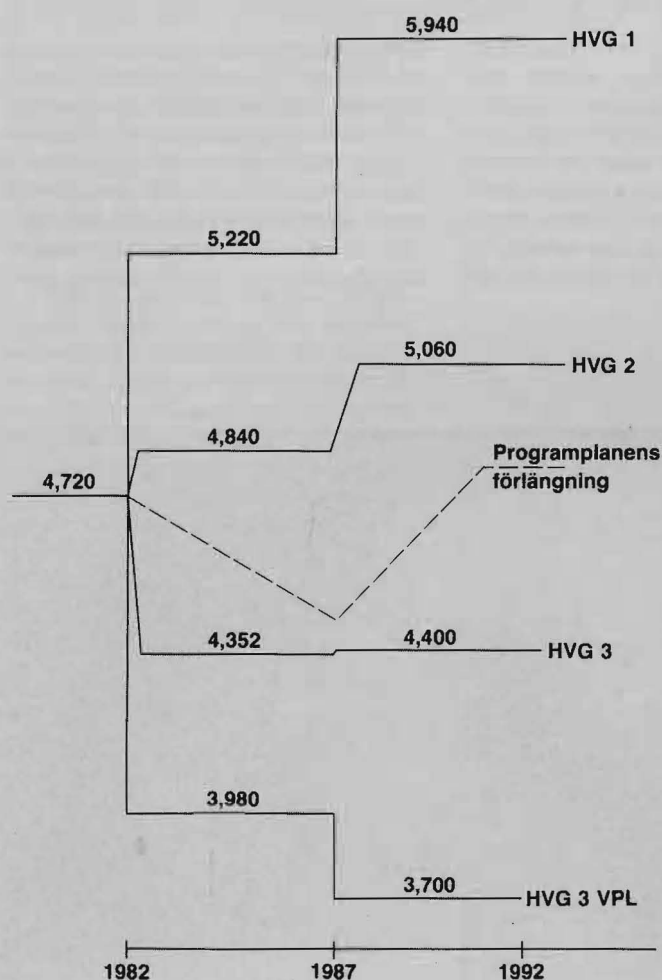
Överbefälhavaren konstaterar i sin sammanfattning, att "vapen och vapensystem för våra förband måste anpassas till den fortgående tekniska utvecklingen". Samtidigt framhåller dock ÖB: "För att möjliggöra alla dessa förändringar måste en *kännbar men nödvändig omstrukturering* göras av fredsorganisationen".

Vi måste därför konstatera att freds-

organisatoriska förändringar med varierande tidsperspektiv blir nödvändiga för *samtliga* försvarsgrenar i alla handlingsvägar. Genom att flygvapnet under en lång följd av år rationaliserat fredsorganisationen har vi emellertid ett bra utgångsläge inför 1980-talet. Det står dock klart, att fredsorganisatoriska förändringar kommer att aktualiseras även för flygvapnet. Men det är först efter fortsatt utredningsarbete som fredsorganisationsutvecklingen kan klarläggas i detalj. Mycket tyder

Flygvapnet – årligt medelvärde/miljarder kronor.

(Prisnivå feb -79.)

PRISSET:

Fredsorganisationen får vidkännas en *kännbar* men *nödvändig* omstrukturering

Krigsorganisationens innehåll i ÖB 80

	1982	1992		
		Hvg 1	2	3
Moderna infanteribrigader	8	10	12	12
Övriga infanteribrigader	12	8	8	4
Pansarbrigader/mekaniserade brigader	4	5	4	4
Norrlandsbrigader	4	5	4	4
Fältbataljoner	110	120	110	90
Lokalförsvarsbataljoner	100	100	90	80
Luftvärnsrobotbataljoner ('Hawk')	2	7-12	5-10	4-8
Torped/robotbåtsdivisioner	3	3	3	2
Ubåtar	12	14	12	12
Minröjningsflottiljer	14	2	1	1
Spärr- och KA-bataljoner	29	24	24	21
Jaktflygdivisioner J 35 'Draken'	9	3	3	3
Jaktflygdivisioner JA 37 'Viggen'	3	10	8	8
JAS-division (jakt-, attack-, spaning)	–	1	1	–
Medeltunga attackflygdivisioner	5,5	4	4	4
Basbataljoner	35	33	33	33

dock nu på att någon förbandsindragning inte behöver genomföras i någon handlingsväg före 1987. — Samlokalisering av två skolförband blir dock aktuell i alla tre handlingsvägarna.

● ● Sammanfattningsvis innebär 'ÖB 80' för flygvapnets del att handlingsvägarna 1 och 2 medger effektivt utnyttjande av arvet samtidigt som det blir möjligt att på lång sikt förnya krigsorganisationen. I handlingsväg 3 kan arvet utnyttjas medan ersättningen av Vigen-systemet blir osäker och en påtaglig kvantitativ minskning av krigsorganisationen torde bli ofrånkomlig. Med en sådan utveckling torde det stå tämligen klart att omvärldens tilltro till vår vilja och förmåga att i olika säkerhetspolitiska lägen hävda vårt oberoende kommer att ifrågasättas!

Vi kan också konstatera, att den nu avslutade perspektivplaneringen ger klart uttryck för behovet av ett effektivt flygvapen avpassat efter de krav som utvecklingen i omvärlden ställer. Det bemannade flygplanet kan inte ersättas på ett kostnadseffektivt sätt under överskådlig tid. I 'ÖB 80' har visats att risken för överraskande angrepp ökar. Eftersom försvaret måste innehålla förband som snabbt kan sättas in i strid, kommer de operativa kraven på våra flygstridskrafter att bli om möjligt *ännu större* i framtiden.

Avslutningsvis måste understrykas, att perspektivplanen inte är något handlingsprogram utan endast redovisar huvuddragen i hur försvaret *bör* utformas i olika ekonomiska nivåer. Även om försvarsbeslutet 1982 skulle innebära att just någon av de studerade ekonomiska nivåerna skulle väljas, är det långt ifrån troligt att försvarsmakten skulle komma att utvecklas helt enligt 'ÖB 80'. Först ska försvarskommittén bli granska 'ÖB 80' och avge sitt slutbetänkande våren 1981. Vidare skall under 1981 programplan för åren 1982–87 utarbetas och inlämnas till regeringen hösten 1981. Det är nödvändigt med ett omfattande fortsatt studie- och utredningsarbete inför försvarsbeslutet. Särskilt viktiga är studierna av ett framtida flygsystem (JAS), och fortsatta utredningar av försvarets fredsorganisationsutveckling. Detta innebär att ÖB:s perspektivplan på flera väsentliga punkter kan komma att kompletteras med viktig information, som också kan bli ett betydelsefullt underlag inför försvarsbeslutet. FLYGvapenNYTT skall bevaka utvecklingen och återkommer när tidpunkt därför känns meningsfull. ■

Överstelöjtnant Lars Winberg

ÖB:s programplan — Oroande läge

Den internationella utvecklingen och det *säkerhetspolitiska läget bedöms så oroande* att förmågan hos försvaret att öka förmågan att vidta beredskapshöjande åtgärder *MÅSTE* förbättras.

Detta sägs bli i ÖB:s programplan som den 1 oktober överlämnades till regeringen. Planen har utarbetats inom de ekonomiska ramar som fastställdes i 1977 års försvarsbeslut och är den sista i detta försvarsbeslut. Den ekonomi som redovisas inför 1981/82 kan därför inte direkt betraktas i sammanhang med den i perspektivplanen, "ÖB 80", som presenterades i somras. ÖB konstaterar att utvecklingen efter försvarsbeslutet 1977 bli ett till att målen för krigsorganisationen inte kunnat uppnås. Främst behövs en *ramhöjning* för att komma till rätta med de brister som på kort sikt skulle kunna medföra allvarliga konsekvenser för försvarets krigsavhållande effekt.

Den tekniska utvecklingen går snabbt inom områden som underrättelseinhämtning, datoriserade ledningssystem, transporter och precisionsvapen. En angripares handlingsfrihet och anpassningsförmåga kommer att vara hög. Denna utveckling — tillsammans med det minskade antalet kvalificerade förband hos oss — leder till att *gapet successivt ökar* mellan den styrka en angripare kan avdela mot oss och vår försvarseffekt.

Vår förmåga att koncentrera resurser till invasionshotade områden minskar. Vi får räkna med *ökade risker* i den operativa planläggningen, något som i ogynnsamma fall kan innebära att *angriparen kan få fast fot på svensk mark* och snabbare nå sina tilltänkta mål. Omvärldens tilltro till vår förmåga att kunna stå utanför en konflikt minskar. Därigenom *minskar även försvarets krigsavhållande förmåga*.

Förändringar i vårt försvar följs noga upp av både stormakterna och våra grannländer. En minskad trovärdighet skulle kunna leda till drag och motdrag mellan maktblocken i vårt närområde med en inte önskvärd *upptrappning av spänningsnivån i Norden* som följd.

Det ekonomiska läget påverkar förhållandena för personalen och utbildningen. Kortsiktiga inskränkningar i övningsverksamheten, påtvingade omlokaliseringar, kontinuerliga personalreduceringar och brister i arbetsmiljön leder till påfrestningar för personalen och kan inverka negativt på framtidstron. Även om försvaret i dag tillförs modern materiel i betydande omfattning som följd av beslut på 60- och 70-talen, *ger framtiden anledning till oro*.

Regeringen har aviserat omfattande besparingsåtgärder inför 1981/82, vilket kan öka skillnaden mellan inriktningen och utfallet av 1977 års försvarsbeslut. Vi får en bristande handlingsfrihet då det gäller att anpassa oss till militära förändringar i omvärlden. Detta har också påtalats i bl a 1978 års försvarskommittés första delbetänkande.

I avvaktan på *aviserade reduceringar 1981/82* och på 1982 års försvarsbeslut yrkar ÖB inte nu på någon ramhöjning inför nästa budgetår. Däremot anmäler han *behov av tillskott* nästa år för att avhjälpa de allvarligaste skadorna av den s k Berlingaffären. De resurser som enl ÖB krävs fr o m 1982 redovisas i 'ÖB 80'. ■

Est/Info